

Polecenia podsumowujące

1. Scharakteryzuj wzrost znaczenia magnaterii za panowania Zygmunta III Wazy. Wyjaśnij przyczyny oraz oceń skutki tego zjawiska dla sytuacji w kraju.
2. Wyjaśnij, do czego doprowadziły próby wzmocnienia władzy przez Zygmunta III i czym się zakończyły.
3. Omów wpływ zmian społeczno-gospodarczych w Rzeczypospolitej XVII w. na sytuację polityczną kraju.

◆ Podwójna elekcja i początek rządów Zygmunta III Wazy

1587 – podwójna elekcja Zygmunta Wazy i Maksymiliana Habsburga.
 XII 1587 – koronacja Zygmunta III Wazy na króla Polski.
 1588 – wyprawa przeciw Maksymilianowi i jego uwięzienie.
 Rezygnacja Habsburgów z pretensji do korony Polski.

◆ Wzrost politycznej roli magnaterii

Konflikt króla z kanclerzem Janem Zamoyskim.
 Walka stronnictw politycznych: popularystów (zwolenników złotej wolności szlacheckiej) i regalistów (pragnących wzmocnienia władzy króla).
 Oligarchizacja życia politycznego – wzrost politycznej roli magnaterii.
 Powstanie klientelizmu – systemu nieformalnych zależności ekonomiczno-politycznych między magnatami (patronami) a szlachcicami (klientami).

◆ Walka stronnictw i rokosz Zebrzydowski

Dążenia Zygmunta III do przeprowadzenia reform państwa i wzmocnienia władzy królewskiej na sejmach w 1605 i 1606 r.
 Powstanie opozycji antykrólewskiej na czele z Janem Zamoyskim, a następnie Mikołajem Zebrzydowskim.
 1606 – doprowadzenie do zawiązania konfederacji przez Zebrzydowskiego.
 1606–1607 – rokosz Zebrzydowski.
 Konfrontacja militarna pod Guzowem, zwycięstwo sił królewskich.
 Utrzymanie monarchii mieszanej.

◆ Przemiany społeczno-gospodarcze

Powody regresu gospodarczego i застоju na rynku wewnętrznym w XVII w.

- pogorszenie wydajności gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej
- zmniejszenie efektywności pracy chłopów pańszczyźnianych
- spadek produktywności gospodarstw chłopskich
- obniżenie urodzajności ziemi

Ubożenie średniej i drobnej szlachty i jej zadłużanie się u bogacących się magnatów.
 Zamykanie się stanu szlacheckiego.
 Proces zamykania się patrycjatu miejskiego i pospólstwa (rzemieślników).
 Ubożenie chłopów i ich zbiegostwo.

Polecane publikacje

J. Maciszewski, *Szlachta polska i jej państwo*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1986.
 A. Pawłowska-Kubik, *Rokosz sandomierski 1606–1609. Rzeczpospolita na politycznym rozdrożu*, Toruń: WN UMK, 2019.
 J. Tazbir, *Piotr Skarga. Szermierz kontreformacji*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1983.

